

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Волошинов С.А., к. пед. н., доцент кафедри інноваційних технологій та технічних засобів судноводіння

Юрженко А.Ю., викладач Морського коледжу ХДМА

Актуальність. Проблема формування англomовної професійної компетентності майбутніх суднових механіків постає в освітньому закладі у зв'язку із потребою підготовки фахівця, здатного виконувати професійні завдання на судні. Виконання таких завдань здійснюється за допомогою англійської мови, яка є робочою мовою судна. Отже, вивчення проблеми формування англomовної професійної компетентності майбутніх фахівців морської галузі та пошук новітніх методів, які б відповідали сучасним вимогам роботодавців, є досить актуальним на сьогоднішній день [1].

Мета нашого дослідження – означити та проаналізувати роль освітньо-комунікативного електронного середовища, на прикладі LMS MOODLE, у формуванні англomовної професійної компетентності майбутніх суднових механіків.

До вітчизняних фахівців, які займалися проблемою формування англomовної комунікативної компетентності, ми відносимо таких вчених як Самборська Н.М., Богачик М., Іванова О., Арістова Н.О., Танана С.М., Шевченко О., Побоча Т.Д., Баліцька М.О., Горянська Н.М. та ін. Наявність професійних знань та вміння їх використовувати у комунікації передбачає професійна комунікативна компетентність. Її дослідженням займалися Волошинов С.А., Шерман М.І., Василенко М.Є., Калинюк Н.В., Ашиток Н., Александрова С.А., Стеценко Н.М., Машак С.О., Кравченко-Дзондза О.Е. та ін. Для морських спеціалістів англomовна професійна компетентність відіграє важливу роль, тому що саме англійська мова є робочою мовою на судні та допомагає у вирішенні професійних завдань. До науковців, які вивчали англomовну професійну компетентність морських спеціалістів ми відносимо Дендеренка О.О., Ляшенко У.І., Огородник Н.Є., Морську Л.І., Роменського О.В. та ін. [2-5]. Однак, в повній мірі формування англomовної професійної компетентності майбутніх суднових механіків із використанням новітніх технологій не було досліджено. У наш час відбувається проникнення інформаційних технологій у всі сфери життя і діяльності людини у всіх сферах діяльності. Їх розвиток зумовив зміни у системі навчання, яка стала неможливою без використання новітніх технологій. Залучення електронного середовища (е-середовища) надало багато переваг у освітній процес закладів вищої освіти (ЗВО) [6]. Ми визначаємо е-середовище ЗВО як сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації, де студенти можуть отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці. Використання е-середовищ робить навчальний процес більш привабливим, демократичним, комфортним, мотивує та стимулює

студентів до самонавчання [7]. Херсонська Державна Морська Академія працює у освітньо-комунікативному електронному середовищі платформи MOODLE (Modular Object- Oriented Dynamic Learning Environment, або Модульне Об'єктно Орієнтоване Динамічне Навчальне Середовище»), тому що ця платформа відповідає зазначеним умовам. До окремих переваг використання освітньо-комунікативного електронного середовища у навчанні майбутніх морських спеціалістів, зокрема суднових механіків, ми відносимо: доступність матеріалів будь-де та у зручний для студентів час, а тому відсутність тиску на користувачів; велика різноманітність інноваційних форм та методів навчання (малюнки, аудіо, відео, електронні книги, презентації, посилання на інші ресурси Інтернету, гейміфіковані вправи, квести, кейси тощо); особистісно-орієнтоване навчання, направлене на самореалізацію особистості; персоналізоване навчання (personalized learning), яке полягає у врахуванні індивідуальних потреб кожного студента, а не цілої групи загалом; гнучкість та адаптивність, яка дає можливість «заточити» систему під особливості конкретного освітнього проекту, в нашому випадку – сформувати професійні компетентності майбутнього морського спеціаліста. Платформа MOODLE містить багато можливостей зворотнього зв'язку – форуми, зокрема Новини, завдання із пізнішим коментарем викладача, можливість відправляти та отримувати повідомлення, тощо. Відправляючи виконане завдання, студент має можливість додати у нього файли будь-якого формату.

Розглянемо більш детально роль цифрових технологій, а саме освітньо-комунікативного електронного середовища, на прикладі дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» у підготовці майбутніх суднових механіків. Електронні курси MOODLE з вивчення морської англійської мови у системі змішаного навчання допомагають сформувати англійськомовну професійну компетентність морського фахівця. Змішане навчання – сучасна тенденція, яка гармонійно поєднує електронне навчання у освітньо-комунікативному середовищі з очним навчанням у класі. Формування у курсантів судномеханічного відділення професійної англійськомовної компетентності відбувається також на засадах комунікативно-компетентнісного підходу, тобто із орієнтацією на 1) спілкування; 2) досягнення результатів. За визначенням української Вікіпедії компетентнісний підхід являє собою спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані компетентності студентів. Головну компетентність з англійської мови для моряків визначає Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДМНВ) – використання Стандартного морського розмовника ІМО та англійської мови в усній та письмовій формах. На її базі була сформована головна компетентність дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» – розвинути вміння спілкуватися з членами змішаних екіпажів на професійні теми [8]. Курс, який упорядкував у собі всі наступні компетентності – Модельний курс 3.17 «Maritime English» ІМО, який був розроблений на основі комунікативного підходу та інтегрований у навчальний процес майбутніх суднових механіків.

Саме він визначає перелік знань, вмінь та навичок, необхідних для опанування компетентностей в рамках кожного модулю робочої програми дисципліни.

Оцінка за дисципліну ставиться на базі усної перевірки англomовної професійної компетентності викладачем щомодульно та тестів в освітньо-комунікативному електронному середовищі. В електронному журналі оцінок (Рис.1) після усної перевірки комунікативної англomовної професійної компетентності викладач вручну виставляє оцінки (0-10), де 9-10 – високий рівень навчальних досягнень, 7-8 – достатній рівень, 6-4 – середній рівень, 1-3 – початковий рівень. Після виставлення оцінок у журнал освітньо-комунікативного електронного середовища викладач має змогу відсортувати курсантів за результатами будь-якої діяльності від найвищої оцінки до найнижчої та навпаки, побачити середній бал кожної діяльності та загальний бал за курс, встановити лідерів та аутсайдерів курсу, переглянути окремо оцінки кожного курсанта, у групах або на курсі [9-11]. Опція «Історія оцінок» дозволяє викладачу, обравши окремого користувача курсу, переглянути його оцінки за окремі оцінювані діяльності курсу або за певний період часу. Крім цього, особливо зручною опцією освітньо-комунікативного електронного середовища є експорт оцінок з електронного журналу текстовим файлом, електронною таблицею OpenDocument/Excel, XML файлом.

Таким чином, освітньо-комунікативне електронне середовище платформи MOODLE пропонує зручну форму відображення отриманих оцінок, можливість швидкого аналізу якості навчання.

Прізвище	Ім'я	Discuss the questions	"IMO conventions for ship ...	"Maritime documents seaf...	Stop and check 1	Speaking 1
Загнибіда	Віталій Володимирович	4,00	1,00	5,00	тестове завдання 4,50	усна компетентність 10,00
Задорожній	Володимир Костянтинович	4,00	5,00	5,00	4,86	7,00
Іванов	Олександр Олександрович	4,00	-	-	4,02	10,00
Іванов	Павло Олександрович	4,00	1,00	4,50	4,78	8,00
Кадьянов	Костянтин Олександрович	3,00	-	4,00	3,69	8,00
Казарян	Артем Андраникович	3,00	2,00	3,00	3,71	4,00
Кандиба	Владислав Романович	4,00	4,10	5,00	3,89	10,00
Кармаліта	Олександр Сергійович	5,00	4,00	3,00	4,17	10,00
Загальне середнє		3,47	3,13	3,90	4,04	7,41

Рис. 1. Електронний журнал оцінок курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»

Іншою діяльністю перевірки письмової компетентності є тестові завдання, які створені на платформі за допомогою діяльності «Тест». Ця діяльність надає викладачу можливість розробляти тести, які можуть містити питання різних типів (множинний вибір, есе, відповідність, коротка відповідь,

правильно/неправильно, вбудовані відповіді, пропущені слова, відповідність коротких випадкових відповідей, перетягування у текст, маркерів, на малюнок). Наприклад, питання типу «Перетягування на текст» використовується нами для створення наступних типів питань: Complete the sentences/text/dialogue with missing words/word combinations/phrases; Put the sentences/dialogue replies/paragraphs of the text in correct order; Name the pictures; Title the paragraphs/texts (Рис. 2).

Питання 1

Відповіді ще не було

Макс. оцінка до 5,00

Title the paragraphs. There are two odd titles.

1.

It is a plan kept on board vessel. All duties of crew members at different security levels and the do's and don'ts at different type of security threats are written in SSP.

2.

is a company appointed person who is responsible for the ship security assessment and for on board survey to confirm the development and implementation of ship security plan as per ISPS code. If any deficiency occurs, he is responsible to deal with all the non-conformities and to modify SSP as per the deficiency.

3.

is the person in charge of security of the vessel on board and responsible for the other crew members to carry out duties for ship security as per ISPS code. He is responsible for carrying out drills for ISPS Code as per SSP. He is responsible under Company Security Officer to implement ship security plan onboard vessel.

4.

Different types of security equipment are kept on board, which includes metal detector for checking the person entering the vessel. From July 2004, most of the ship has installed SSAS as per ISPS norms which does not sound on ship but alarms the shore authority about the security threat.

Company Security Officer (CSO)	SOLAS
Ship Security Alert System	Ship Security Officer (SSO)
Ship Security Plan	ISPS Code

Рис. 2. Приклад питання типу «Перетягування на текст» теми «Maritime security» курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»

Викладач обирає час початку тестування, його завершення, обмеження у часі (80 хв.), пільговий період подання (5 хв.). Викладач може також обрати додаткові обмеження на спроби, а саме: необхідний пароль; доступ до тесту тільки в окремій під мережі, якщо тест пишеться в аудиторії учбового закладу; примусовий час очікування; безпеку браузера (під час написання тексту виринаючи вікно розташовується на весь екран та студенти не мають змоги відкрити інші вікна-вкладки через захист JavaScript). Тести поточного контролю (0-5) містять також прохідний бал (мінімальну оцінку для проходження: 3.5), яка позначається зеленим (тест пройдено) або червоним

(тест не пройдено) у електронному журналі оцінювання. Викладач дозволяє три спроби тестів поточного контролю Stop and checks та одну спробу тестів Progress tests, питання перемішуються та обираються випадковим чином з банку питань: приблизно 100 питань для кожного тесту, з яких випадково буде обрано 30 (Рис.3). Кожна спроба оцінюється автоматично, за виключенням питань типу есе, яке викладач перевіряє вручну. Питання даного типу дозволяє відповідати декількома реченнями, або навіть абзацами, не обмежує студента та дає змогу розвинути критичне мислення, вміння творчого продуктивного письма.

Банк питань

Виберіть категорію:

За замовчуванням для Maritime English (Юрженко А. Ю.) (11)

Курс: Maritime English I semester (Юрженко А. Ю.)
Stop and check 1 Maritime Education 2018-2019

Level 1

- Q1: Multiple choice (match the pictures with their names) (6)
- Q10: Label the pictures (4)
- Q11: Complete the question (5)
- Q12: Complete the statement (6)
- Q13: Answer the question (5)
- Q14: Match the words with their definitions (7)
- Q15: Answer the question (5)
- Q16: Complete the sentence (5)
- Q17: Label the pictures (2)
- Q18: Match the words with examples (5)
- Q2: Choose the correct name of the picture (3)
- Q3: Complete the sentence (6)
- Q4: Answer the question (5)
- Q5: Choose the correct definition of the word (14)
- Q6: Choose the correct word to the definition (40)
- Q7: Match the words with their synonyms (5)
- Q8: Match the words with their antonyms (2)

Виправив останнім		Ім'я / Прізвище / Дата
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	8 грудень 2016, 9:42
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:40
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:41
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:42
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:43
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:47
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:51
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 6:55
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2018, 5:24
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	6 грудень 2016, 6:05
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	8 грудень 2016, 9:42
☐	Юрженко Альона Юріївна Юріївна	12 листопад 2017, 7:12

Рис. 3. Банк питань курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»

Таким чином, освітньо-комунікативне електронне середовище платформи MOODLE забезпечує організацію контролю і самоконтролю курсантів, надає статистичні данні за результатами навчально-пізнавальної діяльності [12,13].

До інших діяльностей, які дозволяє використовувати платформа MOODLE, ми відносимо: анкетування, групове редагування набору веб-сторінок, глосарій, проектна робота, адаптивні тести, форум, чат, багатосторінкові ресурси в книжковому форматі, текстові написи на сторінці курсу, URL (Universal Resource Locator - Універсальний Локатор Ресурсу або просто веб-адреса, посилання), тощо. Використовуючи перераховані діяльності, на авторському електронному курсі «Англійська мова за професійним спрямуванням» створено мапу курсу, гейміфіковані вправи за допомогою SCORM пакетів, URL посилання на відео платформу YouTube та авторські презентації морської направленості платформи Prezi, квестові завдання (QR code quest, Easter eggs), завдання до створення проектів/презентацій/есе; розміщено матеріали (діяльності Завдання, Книга, Тека, Сторінка, Урок) на кожен модуль.

Розглянемо більш детально таку діяльність як «Урок». «Урок» - це певне число обов'язкових та додаткових сторінок із даними. Переходи із сторінки на сторінку можуть бути як відносними (на наступну), або абсолютними (викладач вказує на яку зі створених ним сторінок відбудеться перехід). Завдання цього типу використовується нами як інтерактивне завдання, де студент повинен прочитати текст/переглянути відео/прослухати аудіо, обрати свій рівень компетентності в даному питанні: експерт, початківець тощо, відповісти правильно на питання (відповівши неправильно система поверне студента на початок – першу сторінку з даними для повторного та більш ретельного ознайомлення) свого рівня, якщо він не обрав «Експерт» та повернувшись на початок примусово пройти рівень «Експерт». Перша сторінка «Уроку» майже завжди інформативна, тобто така, яка містить декілька посилань (рівнів складності). Наприклад, завдання модулю «First aid on board» - Read the text about burns and do the tasks (Рис. 4).

burns, also known as partial thickness, have damaged not only the outermost layer of skin but extended into the main part of the skin where the hair grows and the sweat glands weep. Third-degree burns are also called full-thickness and have killed the skin all the way to the fatty tissue underneath (or even into the muscle).

- **First-Degree Burns**
  - A first-degree burn refers to a burn injury where the surface of the skin is damaged, but the epidermis (the outermost layer of skin) is still intact, and therefore able to perform its functions (control temperature and protect from infection or injury). A first-degree burn is considered a *superficial* burn. When assessing the severity of burns to determine if a patient needs hospitalization, healthcare providers ignore first-degree burns.
- **Second-Degree Burns**
  - This means damage that has extended through the epidermis and into the dermis (the second layer of skin). Second-degree burns also are known as partial-thickness burns. In determining the severity of burns, the presence of second-degree burns indicates a loss of skin function.
  - Blisters are the first sign of a second-degree burn. As the epidermis is destroyed, it begins to separate from the dermis. Fluid builds beneath it, causing blisters. Eventually, the blisters will spread into one another until the very thin epidermis falls away, exposing the raw dermis underneath.
  - Once the epidermis has separated from the raw dermis, the victim begins to lose fluid, heat, and the ability to block infection. The raw nerve cells of the dermis also mean **second-degree burns** are the most painful.
- **Third-Degree Burns**
  - This indicates the burn has destroyed both the epidermis and dermis. The victim has the same trouble with fluid loss, heat loss, and infection that come with second-degree burns. Full-thickness burns also cause nerve death, so the victim may not be able to feel anything in the area of the burn.
  - There's no easy way to tell the difference between a deep partial-thickness burn (2nd degree) and a full-thickness burn (3rd degree) when looking at it in the field, so we don't try. Instead, all burns that are deep enough to separate the epidermis from the dermis are counted when determining severity. In other words, we count all burns that are bad enough to form blisters - or worse - when assessing burn severity.

Choose your level of knowledge about burns!

I'm an expert!

I have basic knowledge about burns!

I don't know much about burns!

Рис. 4. Інформативна сторінка діяльності «Урок» з посиланнями на завдання трьох рівнів складності теми «First aid: Burns and scalds»

Таким чином, ми бачимо, що ще однією перевагою використання освітньо-комунікативного електронного середовища платформи MOODLE є різноманітність діяльностей, які можна налаштувати під потреби окремого освітнього закладу та окремої дисципліни.

Одним із методів підвищення навчання із використанням цифрових технологій є гейміфікація, тобто перетворення електронного курсу у гру. Прикладом такого електронного курсу є «Англійська мова за професійним спрямуванням». Навчання на курсі перетворено на чітко визначене проходження за сюжетом, а саме: кадет судно механічного відділення прагне

підвищення (Рис.5). Для отримання підвищення його завдання – пройти п’ять рівнів гри (модулів). Кожен рівень містить десять місій-завдань, після проходження яких студент отримує електронну відзнаку із коментарем: «Congratulations! You've got a promotion! Now you're Fourth Engineer!».

Ваш прогрес

Start playing now!

- Map of the game
- Rules of the game
- Author and teacher
- Help each other forum
- Hot news!

To get a promotion pass five levels of the game!

Рис. 5. Початок авторського електронного курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»

До елементів гейміфікації ми також відносимо проблемні уявні ситуації, наближені до реальних ситуацій на судні, розв’язавши які, студент опановує певну компетентність. На Рис. 6 можна побачити приклади ситуацій модулів «First aid on board» та «Emergencies».

Рис. 6. Приклади проблемних уявних ситуацій курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»

Таким чином, гейміфікація у цифрових технологіях, як один із трендів сучасної освіти, робить процес навчання та виконання «сухих» завдань більш цікавим, мотивує, залучує студентів до навчання, підвищує ефективність завдань, пізнавальну активність студентів.

На курсі використовуються також кейс-технології, головним завданням яких є підготовка студентів до англійського професійного спілкування. За основу таких завдань ми беремо автентичний матеріал, а саме: опис реальних випадків на морі. Студенти повинні проаналізувати причину виникнення ситуації, а потім запропонувати можливі шляхи її попередження. Прикладом використання методу кейсів у освітньо-комунікативному середовищі є модуль діяльності Завдання, який допомагає розмістити кейс, зібрати роботи студентів з ним, оцінити їх та прокоментувати.

Read newspaper article and answer the questions.

Home SAFETY ▾ GREEN ▾ SMART ▾ RISK ▾ CSR ▾ OTHERS ▾ TV ▾ OPINIONS EVENTS

Three crewmen die from poisoning on Iranian cargo ship

A total of 12 crew members onboard the Iranian cargo ship 'Nazmehr' suffered poisoning and three of them died, according to information by Iran's Ambassador to Baku as cited by local media.

CASUALTIES | 22/10/18

The dry cargo ship was en route from Kazakhstan to Baku, Azerbaijan, loaded with grain, when the crew was sickened by an unspecified 'chemical substance' which was used to preserve the cargo. The incident was reported about 21 miles off the island of Pirallahi, in central Caspian Sea.

The Azerbaijani coast guard responded to the incident and seven crew members were placed in the toxicology department of the Clinical Medical Center, while three men from the crew died while transferred to the hospital.

According to sources, the Ukrainian Captain refused to be evacuated and was provided medical aid onboard.

- What happened with crew? Why?

- What actions should be done to prevent such accident?

Рис. 7. Приклад використання кейсів за допомогою діяльності «Завдання» на курсі «Англійська мова за професійним спрямуванням»

Використання кейс-технологій на курсі допомагає розвивати у студентів комунікативні уміння аналізувати та аргументувати, розвивають критичне мислення тощо.

Висновок. Головна мета сучасного морського навчального закладу – підготувати компетентного фахівця морської галузі відповідно до вимог роботодавців, однією з яких є використання новітніх технологій у навчальному процесі. Прикладом новітніх технологій є освітньо-комунікативне електронне середовище, яке, розглядаючи його роль у формуванні англомовної професійної компетентності, надає багато можливостей та ресурсів для викладання англійської мови. До діяльностей платформи MOODLE ми відносимо: анкетування, групове редагування набору веб-сторінок, глосарій, проектна робота, адаптивні тести, форум, чат, багатосторінкові ресурси в книжковому форматі, текстові написи на сторінці курсу, URL, тести та ін., використовуючи які, викладач має змогу створити ігрові вправи за допомогою SCORM пакетів, URL посилання на відео платформу YouTube та авторські презентації морської направленості платформи Prezi, квестові завдання, рольові ігри, кейси, завдання до створення проектів/презентацій/есе; розміщено навчально-методичні матеріали на кожен модуль дисципліни. Тому, ми вважаємо вимогою часу використовувати цифрові технології у сучасному навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шерман М. І., Безбах О. М. Інформаційна культура майбутніх інженерів-судноводіїв як психолого-педагогічний феномен / Зб. наук. праць ХНТУ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Херсон, 2014. Вип.1 (10). С. 190-193.
2. Дендеренко О.О. Формування професійної компетентності суднового механіка шляхом впровадження міждисциплінарної інтеграції фізичних знань. / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми природничо-наукової освіти в середній і вищій школі". Херсон : ПП В.С. Вишемирський, 2014. С. 137–139.
3. Галацин К.О. Моделювання процесу формування комунікативної культури майбутніх інженерів / Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. Вип. 41. X. : ХДАК, 2013. С. 257–261.
4. Денисенко Т.О., Грешнев О. Є. Інформаційні технології в освіті / Інформаційна освіта та професійно- комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). Одеса, 2013. С.59–62.
5. Кулакова О.М. Компонента культури в мовній комунікації інформаційного суспільства / Науковий вісник Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. X., 2009. Вип. 32. С. 90–99.
6. Мельник І.Ю. Комунікативне середовище в університетській освіті / Інформаційна освіта та професійно- комунікативні технології XXI століття: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12–14 вересня 2013 р.). Одеса, 2013. С.226– 230.
7. Руденко Л.А. Формирование коммуникативной культуры будущих специалистов в контексте инновационной образовательной деятельности / Отечественная и зарубежная педагогика. 2014. № 3 (18). С. 114–122.

8. Садовская В.С., Ремизов В. А. Основы коммуникативной культуры ; общ. ред. Ремизова В. А. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2011. 206 с.
9. Смирнова И.В, Смирнова О.Д. Культура коммуникационной деятельности: понятие, структура и функции / Научный вестник Дальневост. Госуд. ун-та. 2008. №5-6. С.46–57.
10. Сисоєва С.О., Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця: теорія та практика формування : навч.-метод. посібник. Чернівці : Технодрук, 2006. 208 с.
11. Волошинов С.А., Шерман М.І., Попова Г.В. Організація змішаного навчання в електронному середовищі LMS Moodle з використанням функціоналу управління компетентностями, «MoodleMoot Ukraine 2018. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». Тези доповідей шостої міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, КНУБА, 25 травня 2018 р.):. – К: КНУБА, 2018. – 48 с.
12. Волошинов С.А., Шерман М.І., Юрженко А.Ю. Створення електронного курсу «Морська англійська мова за професійним спрямуванням» на платформі MOODLE, «MoodleMoot Ukraine 2018. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». Тези доповідей шостої міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, КНУБА, 25 травня 2018 р.):. – К: КНУБА, 2018. – 48 с.
13. Чернявський В.В. Методичні засади запровадження компетентнісного підходу до організації освітнього процесу в системі ступеневої підготовки майбутніх фахівців морської галузі / Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2016. – С.123-140.